

En obres de Verdager trobem usades totes dues formes: «allí grogeja la daurada bresca / de regalada mel de romaní; / allí escumeja llet de dayna fresca, / més blanca que lo *gebre* del matí», *Canigó* (III, 46d), passatge gens suspecte de ser provocat per raons de metre o de rima, i que per tant ens interessa perquè més sovint se serveix del femení (cites d'*AlcM* i *DAG*): «la *gebra* pura dels restobles daura», id. (II, v, 142), «quan nostres peus se gelan / fets branques de madrepòra, y arrelan / --- / dins nostre cor sentírem / del marbre entrar la fredorosa *gebre*, / de narcisos, llentiscles y ginebre / garlandes nos cenyírem / ---», *Atl.* VII, 10.12). Manllevat del català occidental ha de ser en l'aragonès de Casp, on *agua chebre* val per 'aigua de pluja tempestuosa, molt freda' (Cassacuberta, *BDC* XXIV, s. v.).

Si el mot sembla ser estrany al País Valencià, del Maestrat en avall, i a l'ús vulgar de les Illes, no és doncs perquè hagi entrat de França a l'ús actual del Princ., sinó perquè en aquelles regions ha caigut en desús després de l'Edat Mitjana, o perquè aquest cel·lisme no aconseguí arrelar prou en aquestes terres no cèltiques, i a causa de la influència de la població mossàrab i aragonesa. El passatge de B. Metge és també instructiu, car amb la seva rima ens mostra que ja llavors es pronunciava amb *é* tancada, com avui. Tanmateix, encara que una *é* del català oriental davant labial sol venir de *ĕ*, en aquest cas es deu tractar de l'evolució excepcional que observem en *gép* (GĪBBUS), en circumstàncies fonètiques ben paral·leles; en efecte les formes occitanes i franceses postulen clarament una *E* tancada primitiva: bearn. *gēure*, Vivarès *dzēouri* «givre» (Clugnet, *Patois de Gilhoc*), Val d'Iliez *dzāvro* «givre» (al costat de *dzevrā* «givrers», *BDR* III, 46), paral·lel a *lāvro* LIBRU (ibid. II, 260), fr. mj. *joivre* (segle xv).

De la comparació de les formes catalanes amb les del Sud i Nord de França resulta, doncs, una doble base *GĒBRO-, *GĒBRĀ, aquesta menys estesa fora dels límits de la nostra llengua, però tanmateix representada en els parlars de Batmala (*žĕbro* f.) i de l'Ariceja (*žibro* f.), així com en el piemontès de Novellara (*džāvra*).

La indagació de l'etimologia va fer pocs passos en ferm, fins a 1961.¹ Th. Braune (*ZRPh.* XLII, 136) i Brüch (*ZRPh.* LI, 329-34), fundant-se solament en formes dialectals alemanyes del Valais o provinents d'allà,² i en alguna altra forma de l'Alemanya occidental, el suposaren d'origen germànic, admetent que en el fons era el mateix mot que l'al. *geifer* 'bava'; però a part de la inversemblança semàntica, això topa amb el fet que *geifer* 'bava' té AT etimològic, mentre que el su-al. *gibre* 'gebre' és incompatible amb aquest voca·lisme; Wartburg observa, de més a més, que el mot germànic era IRĪM (> fr. *frimas*) i no pas aquest. En una paraula, aqueixos mots dialectals alemanys seran d'origen germànic o vindran directament de la base pre-romana, però no són germànics genuïns i no foren·llexen base per suposar que el mot pertanyés a la llengua dels frances.

En conseqüència, Bloch i Moll es limiten a declarar que el cat. *gebre* i el fr. *givre* són d'origen desconegut. Wartburg (*FEW* III, 129-30) fa pitjor: postula una base pre-romana, *GĒVERO- 'hivernal'; però, en un racó ben amagat dins el seu article reconeix, obligat per Pokorny, que aquesta etimologia és impossible, per una raó bàsica de la fonètica cèltica, que l'iniciador d'aquesta idea (JUHubschmied, *VRom.* III, 128-30) havia negligit: és a dir, que no hi havia encara fenòmens de lenició en gal, almenys en posició intervocàlica; però Wartburg, seguint el seu mal costum, prefereix mantenir una etimologia confessadament falsa a posar el mot entre els d'origen desconegut.

En realitat, tant ell com Hubschmied mostren la flaqueza habitual de llur fonètica, no sols en el domini cèltic, sinó en el romànic mateix, i d'aquí ve llur ensopegada. Car és evident, per a qualsevol romanista, que una base *GĒVERO- solament hauria pogut donar *geure en català i en llengua d'oc; hi ha certament algunes variants en *yr* entre les formes occitanes, però la major part, segons les dades del mateix Wartburg, tenen *-br-* com les catalanes, resultat incompatible amb qualsevol base que tingués una vocal entre la *r* i la labial. En canvi un tipus en *-br-* etimològic explica alhora, i sense dificultat, tant les formes occitanes en *-yr-* com les més nombroses en *-br-* (cf. oc. *liura* LIBRA, *coure* *CUBRU, però *fabre*, *ochobre*, *labra*, cat. *Llobregat* RUBRICATUS, *fabre*, *octubre*, *llibrell*). I així no tenim necessitat de renunciar del tot a la idea de Hubschmied, una vegada que li hàgim fet una important modificació.

En efecte, la doble base *GĒBRO-, *GĒBRĀ, és molt conforme a la idea d'un antic adjectiu substantivat, que significués 'gelid, hivernal'. Puix que ens consta que aquesta arrel existia en cèltic (irl. ant. *gem-*, ky. ant. *gaem*, gal *Giamon-* 'hivern'; *Btr.* z. *Nfg.* N. S. VIII, 1973, 295-6), i puix que l'àrea francès central-occità-piemontès-català suggereix precisament un cel·lisme, tenim dret a conservar l'essencial de la idea. Com sigui que *-ro-* és un mer element sufixal, i que el LL. HIBERNUS ve de *GHEIMRINOS, sense vocal entre la *m* i la *r*, tenim dret a postular *GHEIMROS al costat dels grecs *χειμερος*, *χειμέριος* i *χειμερινός*; i amb una tal base ja no hi ha raons fermes que s'oposin a admetre que va passar a *GĒBROS, ja en el període cèltic antic.

És veritat que el canvi de *MR* en *BR* solament està comprovat amb caràcter general en la posició inicial de mot (Pedersen, *VglGrammKSpra.*, 99.1; recordem el fr. *brasser*, cat. *BARATAR*, oc. *brogo*, cast. *brava* etc., i els casos paral·lels de *ML* > *BL*, com els cat. *BLAT*, *BLE*), però que *-MR-* interna es conservi en irlandès, i àdhuc en parlars britònics, sense alterar la *-M-*, ja no és una prova suficient per al cèltic continental, que en diferia bastant, car en aquest no tenim testimonis del tractament de *-MR-*, com n'hi tenim moltíssims del de la *-M-* intervocàlica: al capdavant l'irlandès antic conserva encara el grup *mr-* inicial, que ens consta perfectament que ja s'havia canviat en *BR-* en els parlars de la Gàllia. En tot cas disposem de testimonis irrefutables que *-RM-* ja s'alterava en *-RV-* (*Bor-*